

Norges vassdrags- og energidirektorat
Farsund kommune

Høringsuttalelse konsesjonssøknad Lista Vindpark

Norsk Ornitologisk Forening, Lista Lokallag (NOF-LL) vil gjerne komme med følgende uttalelse til konsesjonssøknad fra Norsk Miljø Energi Sør AS - Lista vindpark. Vår uttalelse fokuserer i hovedsak på konsekvenser for fuglelivet i den planlagte vindparken. Vi har også noen kommentarer til enkelte landskapsmessige forhold som også vil påvirke fuglelivet og opplevelsen av dette på ulike måter.

Generelt

Etter de politiske vedtak om økt satsning på vindkraft kommer det stadig planer om nye vindparker spredt langs hele norskekysten. Det har fra flere hold blitt fremsatt krav om en samlet plan og utredning av disse vindmølleparkenes konsekvenser for natur og miljø. NOF-LL stiller seg fullt og helt bak dette kravet. I og med at de fleste planlagte vindmølleparkene er lokalisert i kystnære områder, ofte med samme type biotoper og fauna, kan den samlede konsekvensen for enkelte arter være langt større enn det som er mulig å identifisere ved kun å se på planene enkeltvis. I tillegg er fugler mobile arter som risikerer å bli berørt av flere vindmølleparker langs trekkleden.

Denne problemstillingen har blitt ytterligere aktualisert etter at det ble kjent at det er planer om ytterligere en vindmøllepark kun få kilometer nord for den parken det nå søkes konsesjon for. (Agder Energis planer for Skageliheia). Det er etter vårt syn ikke forsvarlig å gi konsesjon for Lista vindpark uten at planene ses i sammenheng med denne og andre utbygde og planlagte vindmølleparker i vår landsdel.

I delutredningen for naturmiljø er det poengtert at en i Norge mangler kunnskaper om hvilke konsekvenser vindmølleparker vil gi over tid. Registreringer i vindparken på Smøla 2003 og 2004 viser imidlertid store negative konsekvenser for sårbare arter - eksempelvis rovfugler, vannfugler og vadere. Fra å være et område som tidligere hadde svært god ungeproduksjon av for eksempel havørn, har hekkesuksessen i disse årene stupt til ingen ungeproduksjon (tidsskriftet Rallus nr. 1 2005). En antar at disse erfaringene fra Smøla kan overføres til relevante arter i Lista vindpark – for eksempel hubro, vandrefalk, orrfugl og andre.

Frem til i 2004 var svært lite kjent om fugletrekket gjennom området for den planlagte Lista vindpark. For å øke denne kunnskapen ble NOF-LL engasjert av Origo miljø a.s. for å registrere trekket gjennom planområdet fra august til oktober 2004. Totalt ble fugletrekket registrert i overkant av 100 timer i løpet denne perioden. Dette var med på å bedre vår forståelse av områdets betydning for høsttrekket. Fremdeles har vi imidlertid svært lite kunnskap om vårtrekket. Det samme gjelder områdets betydning for overvintrende fuglearter. Den lokale hekkefaunaen er noe bedre, men ikke helt tilfredsstillende undersøkt. I tillegg til registreringene i 2004, har medlemmer av NOF-LL gått gjennom eldre opplysninger om fuglefaunaen og sammenstilt den tilgjengelige kunnskapen om fuglefaunaen i vindpark-området.

Vår deltagelse i konsekvensutredningen omfattet ikke ytterligere samarbeid utover dette. Påstanden i konsesjonssøknaden om at Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har deltatt i en kontaktgruppe som bl.a. skal ha vurdert avbøtende tiltak, er direkte feil. Vi stiller oss uforstående til hvorfor NOF har blitt nevnt som medlem av en slik kontaktgruppe, men vi går ut fra at utbygger prøver å legitimere utbyggingsplanene ved å komme slike feilopplysninger.

Mangelfull utredning over konsekvenser for fuglelivet

Vurderingene over vindparkens konsekvenser for fuglelivet bygger på delutredningen for naturmiljø utarbeidet av Origo miljø. NOF-LL stiller seg svært kritisk til deler av innholdet i denne utredningen.

Modellen som er brukt for å beregne forventet antall kollisjoner mellom fugl og vindmøller finner vi bygger på meget teoretiske og tvilsomme forutsetninger. Utredningen har også til tider sterk fokus på arter som kun i svært liten grad vil bli påvirket av en utbygning av denne typen, mens arter som trolig vil bli langt mer påvirket knapt blir nevnt. Vindparken beslaglegger et areal på ca 15 km². Levevilkårene for en rekke fuglearter i dette området vil bli kraftig redusert, særlig for rovfugl som trenger store områder til matsøk. Dette forholdet er ikke tilstrekkelig behandlet i utredningen.

Det blir også fremsatt påstander som er på grensen til det latterlige. Som eksempel på det sistnevnte kan trekkes frem påstanden om at orrfugl vil kunne profitere på utbygging av anleggsveier siden denne arten er avhengig av grus for å fordøye maten. Riktignok spiser orrfugl, i likhet med en rekke andre arter, småstein, men dette er på ingen måte noen begrensende faktor for artens utbredelse. Det er også en del andre uttalelser i denne delutredningen som gjør at NOF-LL stiller spørsmål til Origo miljø's faglige kompetanse/kvalitetssikring til å utføre en konsekvensutredning av denne typen.

Hekkefugler

Totalt er det registrert ca. 65 fuglearter som er konstatert hekkende eller med stor sannsynlighet hekker i vindmølleplanområdet. Blant annet finner en her den siste og eneste hekkeforekomsten av orrfugl på Lista.

Under arbeidet med trekkregistreringene høsten 2004 og sammenstillingen av eldre opplysninger ble det påvist totalt 16 arter som er oppført på den nasjonale rødlisten. Konsesjonssøknaden opplyser at ingen av disse er dokumentert hekkende innenfor planområdet. Dette medfører ikke riktighet. Som NOF-LL påpekte i sin rapport til Origo miljø er både hønsehauk og vendehals dokumentert hekkende innenfor området. Hvittryggspett, gråspett og dvergspett hekker trolig også med stor sannsynlighet. To andre arter, vandrefalk og hubro, er imidlertid spesielt interessante i denne sammenheng:

Vandrefalken som er en sårbar art i Norge, hekker i en fjellvegg like utenfor den vestre delen av planområdet. Et par hekker også i de fleste år i ved Framvaren. Selve vindmølleområdet benyttes imidlertid daglig både av de voksne fuglene under jakt på bytte og av ungfuglene til flygetrening. Det er derfor ikke mulig å se bort fra den alvorlige konfliktsituasjonen som vil oppstå for vandrefalkene med tanke på kollisjonsrisiko og forringet leveområde som følge av den omsøkte vindparkutbygging på Lista. Denne sammenhengen blir langt på vei neglisjert i delutredningen for naturmiljøet. At det omsøkte vindparkområdet befinner seg i en landsdel der vandrefalken har sterkt fotfeste, blir betraktet som en formidlende faktor i delutredningen og konsesjonssøknaden. Vi finner det uforståelig at utbygging i en rødlistet arts kjerneområde på denne måten blir bagatellisert på bakgrunn av at "det er jo så mange av dem der".

Dette er ytterligere et eksempel på Origo miljø's mangelfulle og lite fagmessige utredning av naturmiljøet. Selv om enkelte vindmøller i den vestre delen av planområdet er tatt ut/flyttet i løpet av prosessen, vil det fremdeles være flere møller som ligger inne i leveområdene og inntil hekkplassene av vandrefalkene. Under trekkregistreringene høsten 2004 ble det flere dager observert voksne og unge vandrefalker som jaktet og drev med flygetrening i vindpark-områdene. Konfliktene mellom vindkraft utbyggingen og den rødlistete vandrefalken er derfor etter vårt syn ikke vesentlig redusert som følge av at enkelte møller er utelatt i vestre del.

Hubro er en annen rødlistet, sårbar art som en har gjort mange observasjoner av, særlig innenfor vestre deler av vindplanområdet de senere år, senest sommeren 2005. Dette tilsier at den hekker et sted her. Det burde vært satt inn ressurser for å lokalisere hekkplassen for disse fuglene. Arten blir imidlertid ikke nevnt med et eneste ord i konsesjonsøknaden. Hubro er en fugleart som har hatt sterk tilbakegang i vår landsdel i senere år og en kjenner nå kun til 2-3 andre mulige hekkelokaliteter i Farsund kommune. Hubro er trolig en ekstra utsatt art for kollisjoner med vindmøller da fuglene er nattaktive. Arten stiller krav til store og egnede leveområder for å finne nok mat. Det bør også nevnes at hubro er en av de artene som trolig vil bli sterkest berørt av den massive vindkraft utbyggingen som planlegges i Norge i og med at arten har sitt kjerneområde i kystnære heiområder.

Vendehals er en annen rødlistet art hvor det blir fremsatt en påstand om at arten unngår konflikt ved utbyggingen som følge av de avbøtende tiltakene. Dette er fra vårt ståsted ikke mulig å oppfatte på annen måte enn at utbygger prøver å ta fokus bort fra andre konfliktområder. Arten holder seg alltid lavt nede i vegetasjonen og er heller ikke spesielt sky ovenfor menneskelige aktiviteter. Så lenge ikke skogsområdene der den hekker blir ødelagt, vil trolig ikke utbyggingen av Lista vindpark ha nevneverdige konsekvens for vendehalsen. Vi finner det merkelig at denne arten har fått så stor oppmerksomhet i konsesjonssøknaden, mens hubro ikke nevnes i det hele tatt. Origo miljø hadde fra før kun opplysninger om ett hekkefunn av vendehals i området. NOF-LL gjorde oppmerksom på at arten nok er en årlig hekkeart. Dette tilsvarer en forekomst som forventet, ikke langt vanligere enn forventet slik vi har blitt sitert.

Fugletrekket gjennom området

Totalt er det registrert 118 forskjellige fuglearter innenfor planområdet, hvorav 86 arter ble registrert i løpet av høsten 2004. 16 av disse artene er oppført på den nasjonale rødlisten. Under trekkregistreringene høsten 2004 og tidligere er det påvist at Indre Lista er en del av trekkleden for et stort antall av en lang rekke fuglearter. I tillegg til 14 rovfuglarter hvorav flere rødlistete, ble det blant de mer tallrike fugleartene også registrert grågås, storskarv, ringdue, tårnseiler, samt en lang rekke arter svaler, piplerker, trost og finkefugl. I tillegg trekker en rekke andre arter innenfor vindparkområdet gjennom området i større og mindre antall, men våre tellinger fra to fjelltopper høsten 2004 var ikke tilpasset til å få en oversikt over disse. I tillegg til direkte trekk raster en rekke arter i området i løpet av høsttrekket.

I kapittel 3.2.5 konkluderes det med at det ikke er mulig å identifisere noen områder som mer konfliktfylte med tanke på fugletrekket gjennom området. Dette er stikk i strid med konklusjonen til NOF-LL i oppdragsrapporten som ble levert til Origo miljø. Her påpeker vi at til tross for at hele Lista-halvøya blir brukt av trekkende fugler, finnes det områder innenfor planområdet som må ses på som mer konfliktfylte enn andre. Dette gjelder Villheia i østre del av det østre området og de vestre delene av vestre planområde. I løpet av høsten ble det påvist at flere større arter rovfugl, blant annet den rødlistete vepsevåken, syntes å forekomme i større tetthet på trekk over Villheia enn andre steder. Materialet vårt er nokså lite, men tendensen var ganske klar. Det bør derfor utføres ytterligere registreringer før man kan konkludere slik det

er gjort i konsesjonssøknaden at ingen områder er mer konfliktfylte enn andre. Det er ikke gjort noen endringer eller avbøtende tiltak i utformingen av den østlige delen av vindparken som vil ha noen formildende effekt for trekket i dette området.

Videre blir det i konsesjonssøknaden mer eller mindre sett helt bort fra at flere andre rødlistede arter, blant annet myrhauk, hønsehauk og fiskeørn trekker gjennom området. Så lenge det ikke finnes noen pålitelige metoder for å vurdere hvilke konsekvenser en vindpark vil ha for dette trekket er det uforsvarlig å anlegge et slikt anlegg i tilknytning til en av de viktigste trekkledene i landet.

Konsekvens for rødlistete arter

I konsesjonssøknaden kapittel 6.4.6 blir det påstått at ingen rødlistete arter er påvist i det østligste planområdet. Dette er feil! Som påvist i oppdragsrapporten som NOF-LL overleverte til Origo miljø a.s. er det registret hele 11 rødlistete fuglearter i dette området. Hønsehauk er tidligere dokumentert hekkende i dette området, og observasjoner fra 90-tallet kan tyde på at arten fremdeles hekker her. Alle de 11 registrerte rødlistete fugleartene forekommer på trekk gjennom området. Noen av dem, for eksempel kongeørn, bruker også området som overvintringsområde. Selv om det ikke foreligger dokumenterte hekkefunn av noen rødlistete arter fra de siste årene, har altså området likevel verdi for disse artene til andre årstider. For fugler er det ikke tilstrekkelig å kun se på hekkeområder, i og med at en og samme art kan bruke forskjellige områder til forskjellige tider av året. I delutredning for naturmiljø og følgelig også i konsesjonssøknaden blir denne viktige funksjonen totalt utelatt. Konsekvens for rødlistete arter kan dermed ikke sies å være tilstrekkelig utredet.

Avbøtende tiltak

NOF-LL stiller seg også svært kritiske til at den negative effekten for fugl er redusert fra meget stor negativ (−4) til middels negativ (−2) som følge at de avbøtende tiltakene som er foreslått. I tabell 8.1 i konsesjonssøknaden er det kun nevnt ett tiltak som har positiv effekt for fuglelivet: Unngå å plassere møller og veier i området der det ble observert orrfuglleik i mai 2004. Ut fra kartet som er vedlagt søknaden ser det likevel ut som om Villheiaområdet, der leiken er lokalisert, vil bli sterkt påvirket av veibygging. Den største trusselen mot orrfuglen er tilgroing samt ødeleggelser og forstyrrelser i leveområdene. Selv om man unngår utbygging av selve spillplassen er det fremdeles stor risiko for at de siste leveområdene for orrfugl blir forringet i og med at orrfuglens reirplassering og oppvokstområde for ungene som regel ikke foregår i selve leikområdet.

Selv om det har blitt fjernet/flyttet noen møller i den vestlige delen av vindparken står det fremdeles mange møller igjen i posisjoner som trolig kan gi store negative konsekvenser for hekkende og trekkende rødlistete arter. Vi finner det derfor ikke tilstrekkelig bevist at den totale negative effekten for fugl kan reduseres i et slikt omfang som det er gjort i konsesjonssøknaden.

Konsekvensene for amfibier og krypdyr har blitt redusert fra middels negativ (−2) til ingen konsekvens (0) på bakgrunn av at det sørvestre området har blitt utelatt fra utbyggingsplanene. Vi stiller oss svært tvilsomme til denne store reduksjonen av negativ konsekvens. Selv om områdene i Jølleheia fremdeles hadde vært med i planene så hadde det neppe vært praktisk eller økonomisk lønnsomt å anlegge veiene gjennom de tjern og dammer der det er påvist liten salamander. Det kan derfor virke som om den opprinnelige konsekvensen for denne arten har blitt blåst opp for å gi en overdrevet positiv effekt av de foreslåtte avbøtende tiltakene.

Landskapsmessige forhold

De siste INON områdene på Lista vil forsvinne ved en eventuell utbygging av vindmøllepark. Dette bør veie tungt når en skal vurdere de påståtte positive effektene av vindparken opp mot ulempene. Utbygging av tidligere uberørte områder bør ansees som negativt for landskapet og fugle- og dyrelivet uavhengig av enkeltpersoners oppfatning av inngrepene.

Utbyggingen som omfatter 22 km med nye veier er planlagt gjennom myrområder, hei og skog som er leveområder for fugler og dyr. Disse veiene og inngrepene i landskapet som dette medfører kan ikke bedømmes som ”langt på vei reversibelt”. Konsekvensene av denne veibyggingen er mangelfullt utredet. Dette gjelder også adkomstveiene til de enkelte møllene på fjelltoppene som uansett avbøtende tiltak vil bli meget dominerende. Etter vår vurdering vil dette ha en stor negativ konsekvens for landskapet.

”Fugletitting” er ett av satsingsområdene for reiseliv og såkalt ”grønn turisme” på Lista. Vest-Agder fylkeskommune og andre instanser har allerede investert en god del penger på dette prosjektet. Vi mener at den planlagte vindmølleparken langt på vei vil motvirke denne satsingen på naturopplevelser ved sin negative effekt både på fugletrekket og på den lokale hekkefaunaen.

Konklusjon

Vi mener ut fra våre ovenstående vurderinger/argumentasjon at konsekvensene for fuglelivet og naturmiljøet er utilstrekkelig utredet. Vurderingene i delutredningen som omhandler rødlistete fuglearter og amfibier, hekkefaunaen samt fugletrekket om høsten er mangelfulle og inneholder også feilaktige slutninger. Vårtrekket og områdets betydning som leveområde for overvintrende fugl burde også ha vært utredet.

En eventuell utbygging av Lista Vindmøllepark vil etter vår mening medføre meget store negative konsekvenser gjennom hele året når det gjelder ødeleggelser og forringelser av leveområder for Listas fuglefauna, hvorav flere er rødlistete arter. I tillegg kommer kollisjonsfaren både for hekkende og trekkende fugler.

En del landskapsmessige forhold som også har betydning for fuglelivet og opplevelsesverdien av dette i forbindelse med turisme/reiseliv vil også være sterkt negative.

Norsk Ornitologisk Forening, Lista lokallag vil derfor gå sterkt mot en vindmølle-utbygging i omsøkte planområde.

Med naturvennlig hilsen

Kåre Olsen
leder
Norsk Ornitologisk Forening,
Lista lokallag